

815. Bälsunda, Hjalsta sn.

Pl. 123.

Litteratur: B 626, L 768, D 1:126. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta* 4, bl. 93; O. Gumælius och C. W. Paykull, Några ord till upplysning om bladet »Sigtuna» (1865), s. 53; UFT h. 1 (1871), s. 39; A. Karlén, Inventeringsrapport år 1927 (ATA); J. L. Andersson, Skrivelse till Riksantikvarien den 29 oktober 1932 (ATA); G. Olson, Rapport till Riksantikvarien den 18/12 1933 och den 15/12 1947 (ATA).

Äldre avbildningar: J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 626); Dybeck, teckning (a. a.).

Runstenen står i åkern 500 m. SSV om Bälsunda n:r 2, 400 m. SSV om vägskalet Övergrans kyrka—Hjalsta kyrka och Övergarns kyrka—Kulla kyrka, 125 m. V om Bälsunda mejeri, 12 m. N om ett stort dike, som utgör gräns mot Håbo härad. — Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Sigtuna».

I *Ransakningarna* 1667—84 finnes följande uppgift, som med all sannolikhet åsyftar U 815: »På Beelsunda ängen, finnes een Runsteen, ligger omkull, mer än een fampn högh, säges wara skrifwen på.» På träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* finnes bläckanteckningen: »bälsunda Eng i gälsta sochn. Lagunda härad» (B 626: »Bälsta äng»; L 768: »Bälsunda äng»). — Enligt Dybeck var stenen sönderslagen i åtta delar, »hvilka nyligen blifvit så godt sig göra låtit hoplagda. De finnas i Bälsunda äng, som utgör en dälld söder om byn». — I beskrivningen till Geologiska kartbladet »Sigtuna» meddelas, att »stycken af tvenne» runstenar finnas »i Bälsunda äng strax vid bäcken från Tils träsk». I *UFT* lämnas följande uppgifter: »Ligger i Bälsunda äng i tolf stycken (D. uppgifver åtta); foten är upprest och har friherre Hans Henrik von Essen lofvat låta hopsinka stenen, om det är möjligt». — År 1927 rapporterar A. Karlén, att stenen ligger »8 m N stora diket, som utgör gräns mot Håbo härad, 190 m V landsvägsbron, 40 m V en cementbrunn i diket». Karlén tillägger, att runstenen är »sönderslagen i 2 större och ev. flera mindre delar», samt att den »ligger mycket olämpligt till». — År 1932 skriver J. L. Andersson: »Får härmed enligt instruktion för ombud förorda om snara åtgärders vidtagande för tillvaratagande av de räster som ännu finnas kvar av Runstenen liggande i Bälsunda äng, vid stora diket, cirka 300 meter S om Bälsunda by... Bland den myckenhet av stenar som där finnes, kan jag ej finna mera än tvänne större ock en mindre, vilka äro ristade, liggande bland det ovanligt långa å frodiga gräset därstädes». Andersson tillägger: »Den massa sten som finnes intill runstenen, är förmodligen efter en forntida väg över den låglänta marken, upp mot den högt liggande skogsmarken åt söder». Stenen lagades och restes år 1933 genom Riksantikvarieämbetets försorg. G. Olson rapporterar: »Stenen låg då jag kom till platsen på en gräsbevuxen, icke plöjd del av en åker, i tre bitar. Vid undersökning av marken i närheten av stenens rotända påträffades en stenanhopning, som utgjort stenens ursprungliga skoning... Då stora delar av runstenen sagnades, genomletades ett antal odlingsrösen i närheten, med resultat att en mindre bit med delar av ristningen påträffades, som dock visade sig omöjlig att placera på den resta stenen. Denna bit förvaras nu hos lantbrukare Nils Andersson, Bälsunda by.» Detta fragment har senare förkommit. Stenen föll åter sönder år 1946; den lagades och restes på nytt samma år.

Grå, finkornig granit. Höjd 1,88 m., bredd (nedtill) 1,29 m. Ristningen, som delvis är grund, har breda, rundade linjer. Stora delar av inskriften ha nu gått förlorade.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter B 626):

[i - rkiorp · lit · raisa · stain] · at · anut · fapur · sin [auk at . . . tau - . . .] mopur sina · kup · hiebi · sal ·

pair - . . .
65

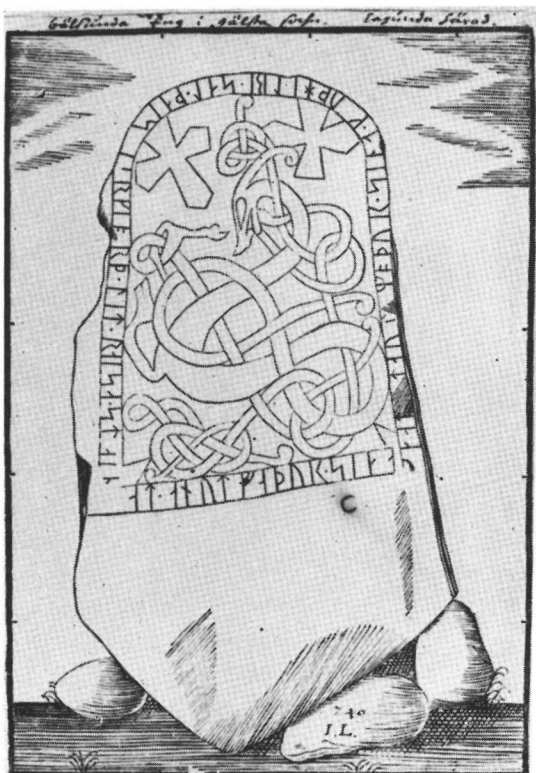

Fig. 267. U 815. Bälunda, Hjästa sn. Efter B 626.

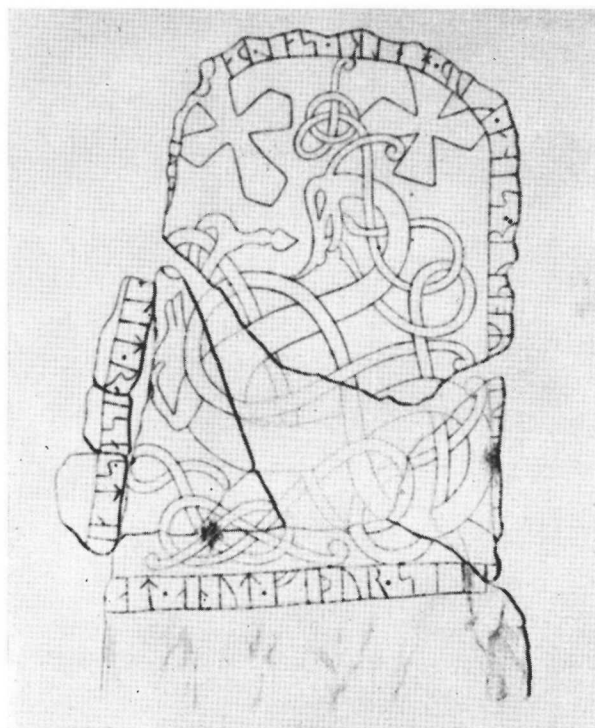

Fig. 268. U 815. Bälunda, Hjästa sn. Efter D 1: 126.

... let ræisa stæin at Anund, faður sinn, ok at ..., móður sina. Guð hielpi sal þæira.

»... lät resa stenen efter Anund, sin fader, och efter ..., sin moder. Gud hjälpe deras själ.»

Till läsningen: 22 a till 26 u stå på ett vittrat ställe och äro därför grundare än inskriftens övriga, bevarade runor. 29 a har bst endast t. v. om hst; detsamma gäller flertalet av inskriftens a-runor. I 35 n går den ensidiga bst vinkelrätt mot hst. Av 36 a återstår endast ett obetydligt stycke vid nedre ramlinjen. Därefter är stenen avslagen, och ett stort stycke av ristningsytan har gått förlorat. Samtliga följande runor ha förlorat större eller mindre stycken nedtill. Före 45 m finnas inga spår av sk. Sk saknas efter 49 r. 54 k är ej stunget. I 57 h saknas övre vänstra bst; den har glömts av ristaren. Mellan 59 e och 60 b finnes ingen runa. 68 r har förlorat bst:s nedre del. Därefter kan man i stenens kant vid övre ramlinjen se fyra obetydliga spår av runor. Dessa spår utgöra rester av inskriftens sista samt första runor. — Hadorph: i - rkiorþ · lit · raisa · stain at · anut faþur · si - a - k at tau! ... moþur · sina · kup · hilbi · sal · þair ... — Dybeck: ... lit · raisa stai at · anut · faþur · si ... moþur · sina · kup · helbi · sal · þa ...

Inskriftens tolkas av C. Säve i *UFT* på följande sätt: »Inggerd lät resa sten efter Anund, sin fader, och efter Kiaulaug(?), sin moder. Gud hjälpe deras själ.» Gentemot denna tolkning, som bygger på Liljegrens ändringar av källan (se L 768), måste invändas, att varken runföljden 1—8 i - rkiorþ eller 41—44 tau- gör sannolikt, att namnen ha varit »Inggerd» och »Kiaulaug». Den läsning, som man på dessa partier har att gå efter, är alltför bristfällig för att man skall kunna med någon säkerhet rekonstruera de båda namnen.

Anundr, faderns namn, har under vikingatiden varit mycket vanligt över hela Norden.